

Esmolar(ALDC, VII, 1638. *Esmolar*)

Esmolar, ‘fer agut el tall o la punta d’una eina’, doc. des del s. XIV, és un compost del prefix *EX-*, que passa a *es-* davant consonant, i un der. de *mola* (< MÖLA), amb el sentit de ‘posar damunt la mola, passar per la mola’ (cf. *escalivar* ‘posar damunt el caliu, coure al caliu’); var.: *ermolar* 73-75, 78, 81, 82, per rotacisme de [z] davant consonant sonora, propi del mall.; *amolar*, per substitució del prefix, com en oc., i que, per fonosintaxi, esdevé *molar* (s. XVI) 22, 23, 25, 47, 189. Les formes rizotòniques apareixen amb [o] (50) o amb [ɔ] (36, 183).

Afilar és un compost del prefix *a-* (< AD-) i un der. de *fil* ‘tall d’una eina’ (“fil d’espasa”, *Curial*), doc. al s. XV (“coltell *afilat*”, *Curial*), anteriorment documentat en sentit translàtic (“pus *afilada* lengo havia”, trad. Decameró, principis del s. XV).

Agusar 2, 13, tot i ser un mot cat. (s. XIII, amb var. *aguar*), atesa la seva localització ross., s’ha d’interpretar com un

occitanisme (oc. *agusar*) o com una adaptació del fr. *aiguiser*. També *buidar* 109 seria un calc del cast. *vaciar*.

Finalment, *passar per sa pedra* 36 conté la idea de ‘fer anar i venir l’eina per damunt la mola’ (< llat. vg. *PASSARE, der. de PASSUS ‘pas’); cf. “mola per *repassar*” (s. XV).

Compareu els mots precedents amb els mapes 998 i 1074. *Esmolar* (alg. *asmorar* 85) és el mot general, interromput en el cat. sept. per la var. *amolar*, d’afinitat occitana, i a l’oest, per algunes poblacions que usen *afilar*, que podria ser influència de l’adstrat arag., malgrat alguna doc. med.; en val. en tenim atestacions d’Escrig, 1851; Rosanes, 1864; Pla, 1880 (“afiladora o pedra de *afilar*”); Martí Gadea, 1909 (“pedra d’*afilar* navaixes”), tot i que *esmalar*, general en val., es documenta des del s. XVI.

Són mots normatius *esmalar*, des del *DOrt*, 1917; *afilar*, des del *DGI*, 1932.

